

บทที่ 1

บทนำ

การผลิตข้าวของโลกในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี 2530/31-2534/35 โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.8 ต่อปี สาเหตุจากประเทศที่บริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก สามารถเพิ่มผลผลิตข้าวเพื่อที่จะพึ่งตนเอง ประกอบกับสภาพดินฟ้าอากาศที่ปริมาณผลผลิตข้าวเข้าตลาดโลกเพิ่มขึ้นทำให้เกิดภาวะการถ่วงกันในด้านราคา ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การส่งออกข้าวไทย และผลต่อเนื่องถึงราคาที่เกษตรกรจำหน่ายตกต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวนาปรังที่ผลิตเพื่อส่งออก (เศรษฐกิจการเกษตร, 2537) ข้าวนาปรังร้อยละ 90 ที่ผลิตได้ เพาะปลูกในเขตภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง โดยมีช่วงเวลาเกี่ยวเกี่ยวข้าวนาปรังตรงกับช่วงฤดูฝนจึงทำให้ข้าวเปลือกมีความชื้นสูง ประกอบกับในพื้นที่เพาะปลูกดังกล่าวเกษตรกรนิยมใช้เครื่องเกี่ยววัด ข้าวเปลือกหลังการเกี่ยวเกี่ยวมีความชื้นสูงประมาณ 20-25% (เกรียงไกรและสุวิภา, 2536) เมื่อนำมาจำหน่ายจะได้ราคาต่ำ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องลดความชื้นข้าวเปลือกดังกล่าว

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจอันดับหนึ่งของประเทศไทย จากสถิติการเพาะปลูกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2538 มีพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย 81.9 ล้านไร่ต่อปี ผลผลิตเฉลี่ยต่อปี 19.5 ล้านตันข้าวเปลือก พื้นที่เพาะปลูกดังกล่าวคิดเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีประมาณ 57.6 ล้านไร่ และเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังประมาณ 4.3 ล้านไร่ ได้ผลผลิตต่อปีเฉลี่ย 17.0 และ 2.5 ล้านตันข้าวเปลือกตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2538)

ปี พ.ศ. 2538 ประเทศไทยส่งออกข้าวประมาณ 4.27 ล้านตันข้าวสาร คิดเป็นมูลค่า 38,213 ล้านบาท แม้ว่าจะเป็นประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ แต่ประเทศไทยก็ประสบปัญหาเรื่องราคาตกต่ำมาตลอด โดยเฉพาะข้าวที่มีคุณภาพต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันสถานการณ์การแข่งขันตลาดข้าวคุณภาพต่ำมีแนวโน้มสูงขึ้น ผลผลิตข้าวทั่วโลกสูงขึ้น และประเทศเพื่อนบ้านเช่น เวียดนาม จีน

และปากีสถาน ผลิตข้าวได้มากขึ้น การส่งออกข้าวสารในตลาดโลกมากขึ้น ทำให้ราคาข้าวคุณภาพต่ำในตลาดโลกลดลงส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออก พ่อค้าคนกลาง และโรงสีลดจมนเกษตรกร ซึ่งเป็นผู้ผลิตข้าวโดยตรง (ศูนย์พาณิชย์กรรม ๕ นครลอนดอน, 2537) ทำให้ราคาข้าวเปลือกในประเทศลดลง นอกจากนั้นราคาข้าวเปลือกในประเทศยังถูกระงับด้วยคุณภาพของผลผลิต ทั้งคุณภาพการสีและความชื้นสูงก่อนการจำหน่าย รัฐบาลจึงส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวคุณภาพดี ซึ่งยังมีตลาดที่ต้องการในต่างประเทศ เช่น ในแถบประเทศยุโรป ตะวันออกกลาง ประเทศแคนาดาและประเทศญี่ปุ่น (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2537) โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น คาดว่า จะสั่งซื้อข้าวคุณภาพดีจากประเทศไทยในปี 2537 เป็นปริมาณ 4 แสนตันข้าวเปลือก (ไพฑูริย์, 2537)

ข้าวนาปีเป็นข้าวที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ เก็บเกี่ยวในช่วงฤดูแล้ง เกษตรกรตากข้าวก่อนทำการนวด ด้วยแรงคนหรือเครื่องนวด และในกรณีที่ใช้เครื่องเกี่ยวนวดข้าวในสภาพที่อากาศอ้าววย จึงทำให้ไม่มีปัญหาเรื่องข้าวความชื้นสูงก่อนการจำหน่าย แต่ข้าวนาปีรังส่วนใหญ่มักจะเก็บเกี่ยวในช่วงฤดูฝนจึงมีปัญหาระงับข้าวความชื้นสูง ในกรณีที่เกษตรกรเกี่ยวด้วยคนหรือเครื่องเกี่ยววางราย ปัญหาดังกล่าวไม่รุนแรงนักเพราะข้าวถูกตากให้แห้งในแปลงก่อนการมัดฟ่อนและการนวด ความชื้นข้าวเปลือกหลังการนวดประมาณ 14-16% แต่เกษตรกรที่เกี่ยวข้องเครื่องเกี่ยวนวด โดยเฉพาะเกษตรกรในเขตภาคกลางและภาคเหนือตอนล่างซึ่งสภาพพื้นที่อ้าววย ข้าวที่ได้จากการเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องเกี่ยวนวดจะมีความชื้นสูง 20-25% ข้าวที่มีความชื้นสูงนี้เมื่อนำไปจำหน่ายจะถูกตัดราคาตามเปอร์เซ็นต์ความชื้น หลังจากนั้นผู้รับซื้อจะนำข้าวเปลือกความชื้นสูง ไปลดความชื้นให้เหลือประมาณ 14% การลดความชื้นอาจทำได้โดยการตากแดดด้วยใช้ลานคอนกรีตขนาดใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันไม่เหมาะสมเนื่องจากที่ดินมีราคาแพงและยุ่งยากต่อการดูแลจัดการ ส่วนการใช้เครื่องอบลดความชื้นข้าวนั้นก็ยังไม่มีความเพียงพอต่อปริมาณข้าวนาปีรังที่ผลิต (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2536) เนื่องจากข้าวที่รลดความชื้นมีปริมาณมากทำให้รถเครื่องอบข้าว ข้าวจำนวนมากที่กองรอเครื่องอบนี้ จะเสียหายจากความร้อนที่เกิดขึ้นในกองข้าว

จากปัญหาดังกล่าวการลดความชื้นก่อนการจำหน่ายในระดับเกษตรกรน่าจะทำได้เกษตรกรขายข้าวเปลือกได้ราคาสูงขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มคุณภาพข้าวสารอีกด้วย การลดความชื้นโดยการให้เครื่องอบในระดับเกษตรกรนั้น จากการศึกษาพบว่า เป็นไปได้ต่ำเนื่องจากไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2533) ดังนั้นการตากโดยแสงอาทิตย์โดยตรง ซึ่งเป็นวิธีดั้งเดิมน่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการตากข้าวเปลือกสำหรับเกษตรกรรายย่อย เกษตรกรส่วน

มากนิยมใช้ตาข่ายพลาสติก ผ่าใบพลาสติก และบางพื้นที่ใช้ลานคอนกรีตเป็นวัสดุรองตาก ดังนั้นหากมีการศึกษาถึงความเหมาะสมและการยอมรับการใช้วัสดุรองตากดังกล่าวจะทำให้เกษตรกรสามารถขายข้าวเปลือกได้ราคาสูงขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาความเหมาะสมในด้านเทคนิค วิธีการและความคุ้มค่าในการใช้ตาข่ายพลาสติก ผ่าใบพลาสติก และลานคอนกรีตตากข้าวเปลือกในระบบปฏิบัติเกษตรกร โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1.2.1 ศึกษาความแตกต่างของราคาข้าวเปลือกอันเนื่องมาจากความชื้น

1.2.2 ศึกษาการยอมรับของเกษตรกรในการใช้ตาข่ายพลาสติก ผ่าใบพลาสติก และลานคอนกรีตตากข้าวเปลือก

1.2.3 ศึกษาความเหมาะสมทางเทคนิคและเศรษฐศาสตร์ของตาข่ายพลาสติก ผ่าใบพลาสติก และลานคอนกรีต สำหรับตากข้าวเปลือก

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาจะศึกษาถึงความเหมาะสมและการยอมรับในการใช้วัสดุรองตากข้าวเปลือกในระบบปฏิบัติของเกษตรกรที่ปลูกข้าวนาปรังในเขตชลประทานจังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ สุพรรณบุรี ชัยนาท และพิจิตร โดยสำรวจข้อมูลทางเทคนิคเกี่ยวกับชนิด ขนาดของวัสดุรองตาก วิธีการตาก ความคุ้มค่า ตลอดจนประเมินความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของการใช้วัสดุรองตากข้าวเปลือก

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ภายหลังเสร็จสิ้นการศึกษาจะทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมและการยอมรับของเกษตรกรที่ใช้วัสดุรองตาก ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรตากข้าวเปลือก ตลอดจนเป็นแนวทางต่อเกษตรกรที่ตากข้าวเปลือก ที่จะจัดหาชนิดและขนาดของวัสดุรองตากได้อย่างประหยัด และคุ้มกับการลงทุน